

ЗАКРИЛА НА АВТОРСКОТО ПРАВО И СРОДНИТЕ МУ ПРАВА И БИЗНЕСЪТ

Пламена Попова

Същност на авторското право и сродните права

- Авторското право
  - изключителност на правата
  - ограничения на авторското право – териториални, времеви
    - 70 години след смъртта на автора
  - контрол върху икономическата реализация
  - морални права – репутация на автора, неизменяемост на творбата
- Същност на сродните права
  - категории титуляри – не са непременно участници в творческия резултат
  - Европейски регулативен подход
  - САЩ
  - България

Насоки на закрилата

- Авторски права
  - литературни творби /книги, списания, каталози/
  - музикални творби
  - сценичното изкуство
  - архитектурата
  - фотография
  - художествените творби
  - карти, схеми планове
  - киното
  - компютърните програми
  - Бази данни
- Сродни права
  - Предоставят се на отделни категории лица – не са непременно свързани с наличието на оригинално творчество
  - изпълнители
  - радио- и телевизионни организации
  - продуценти на звукозаписи
  - продуценти на филми

Примерна авторска закрила

- Песен – творчески резултат
- 1. Авторско право върху музиката / на композитора/
  - 2. Авторско право върху текста /на автора на текста/
  - 3. Сродно право в полза на изпълнителя на песента – върху неговото изпълнение
  - 4. Сродно право на продуцента на звукозаписа
  - 5. Право на радио- или телевизионната организация върху съответната програма
- Възможна е кумулация с други права на интелектуална собственост
- Съществува принципната възможност за кумулация с други права на интелектуално собственост – търговски марки, промишлен дизайн

Авторската закрила и бизнесът

- Културните индустрии
  - последните десетилетия предлагат цялостно изменение на разбирането за капиталът на дружествата и участието на обектите на интелектуална собственост във формирането на капитала
  - разбирането на Адам Смит
- Аспекти от бизнеса, свързани с обекти на авторско право
  - създаване на творби – софтуер, литературни творби, web съдържание, рисунки, схеми и т. н. – естеството на бизнеса
  - използване на чужди обекти на авторско и сродни права и предпазване от нарушения

Възможности за бизнеса

- Контрол върху използването на оригиналните творби
  - Съществува изрично законово изискване да се разреши използването на обект на авторско или сродно право от титуляра на правото.
- Формиране на капитала – част от активите на предприятие
- Възможности за действия срещу евентуални нарушения на авторски права
- Генериране на печалба
  - комерсиална употреба на собствени творби
  - печалба посредством използването на чужди обекти на авторско, съответно сродни права
  - Озвучаването на ресторанти, въобще публични заведения – след разрешение на титуляра

Придобиване на авторско право

- Липса на формалности – моментът на обективизиране на творбата
- Трудности при доказването на авторството
- Практика преди 89 година
- Чуждестранни практики – наличието на регистри – удостоверяване на моментът на възникване на творбата и личността на автора или авторите
- Copyright Office - USA

Икономически права – реализация. Морални права

- Изключителност на правата – единствено титулярът има възможността да се разпорежда с тях
- Възпроизвеждане на творбата – копиране на книга, на софтуер, на CD
- Разпространяване на творбата – оригинал и копия
- First sale правило – след първата продажба на определена територия се изчерпват правата на титуляра за икономическа компенсация
- Преводи и адаптации на творбата
- Droit de suite – право да се получи процент от цената при всяка следваща продажба, ограничено до определена категория творби – ворби на художественото изкуство
- Представяне на творбата в Internet
- Морални права – същност, прехвърляне
- Недопустимост за цялостно прехвърляне на авторското право

Доказване на авторството

- Традиционни творби
  - Национален орган – Агенция за авторско право към Министерство на културата – не изпълнява подобни функции
  - Депозиране на копие от творбата в сейф
  - Изпращане на писмо с обратна разписка
  - Нотариус
  - Използване на специалните международни стандарти за маркиране на творбата – International Standard Book Number (ISBN), International Standard Recording Code (ISRC), International Standard Music Number (ISMN)
- Творби в електронна форма
  - Същите начини се отнасят и до този тип творби
  - Технологични мерки – Digital Rights Management (DRM)
  - Включване на текст относно авторските права в самото web съдържание
  - Представяне на творбата с ниско качество – при фотографиите
  - Контролиране на достъпа
- Copyright notice - © 2007 ACD Ltd.

Съдържание на сродните права

1. Изпълнителите
  - да забраняват и разрешават записването, възпроизвеждането и разпространението на техните изпълнения
2. Продуцентите
  - да забраняват и разрешават възпроизвеждането, използването и разпространението на техните записи
3. Радио- и телевизионните организации
  - върху техните програми

Генериране на доходи от собствени творби

- Продажба на оригинала
- Създаване на копия от творбата и сделки с тях
- Договори, относно отстъпване на авторски права
  - стратегия при отстъпване на правата
  - отстъпване на изключителни права или отстъпване на ограничени
- Лицензиране на авторски права - проблеми в терминологията
- Merchandising – представлява упражняване на интелектуално право / търговска марка, промишлен дизайн или авторско право/ спрямо определени стоки
  - доход за титуляра на правото с минимум търговски риск
  - доход за фирмата, производител или разпространител на стоките

Copyleft лицензите

- **GNU Free Documentation License (GNU FDL)** – Лиценз за двободна документация
- Основен проект – Wikipedia
- Целта на тези лицензи е да се осигури свободното използване и разпространение на знанията
- Посоченият лиценз е съобразен със принципите на авторското право и законовата регламентация в отделните държави
- дава на всеки възможността да използва, променя и разпространява творбата, стига новите версии да са достъпни при същия лиценз и условия

Колективно управление на авторски и сродни права

- Същност на колективното управление на права
- Основните организации в България – Мюзикаутор, Филмаутор, Профон и др.
- Регистър на организациите към Агенцията за авторско право при Министерство на културата
- Кой може да управлява авторските и сродните права
  - авторът/съответно титулярът на авторско право
  - Организация за колективно управление
  - Право по силата на облигационно отношение
- Предимства и недостатъци на колективното управление

Използване на чужди творби

- Специално разрешение е необходимо при:
  - творба, закриляна от авторско и ли сродно право
  - творба, която не е в публичното пространство
  - ако ще се използва голяма част от творбата, без да се влиза в хипотезата на свободно използване
- Използването в дигитална среда също се нуждае от разрешение
- Собствеността върху вещта не означава непременно наличието на авторско право върху творбата, която е включена във вещта – софтуер, филми и т.н.
- Начини за определяне статута на творбата
  - консултация със съответната организация за колективно управление
  - консултация с издателя на творбата, доставчика на web съдържание и т.н.

Мерки за защита на авторското и сродните права

1. Мерки за избягване на нарушенията върху чужди обекти на авторско и сродни права
  - Обучение на персонала
  - Писмени разрешения за използване на творби, когато е необходимо
2. Защита на авторското и сродните права – интелектуална собственост на фирмата
  - Мерки за доказване на авторството
  - При нарушения – Cease and desist letters
  - Наказателна защита, Мерки на митническите органи

ОБОБЩЕНИЕ